

Európa demográfiai kihívásainak kezelése a migráció ösztönzése helyett a családok támogatásával

Két évtizeddel uniós csatlakozását követően Magyarország immár másodszor látja majd el az Európai Unió Tanácsának soros elnökségét. Az Európára nehezedő demográfiai kihívások jelentősen erősödtek az első, 2011-es magyar elnökség óta. Olyan időszakban veszi át a kormányrudat ismét hazánk, amikor egyetlen uniós országban sem születik elég gyermek az öfenntartáshoz. Immár az eddigi élvonal nyugat- és észak-európai országokban is csökken a gyermekvállalási kedv, miközben Közép-Kelet-Európa országaiban növekszik az, legmagasabb mértékben hazánkban. Globális összevetésben a népességfogyás az Európai Unió relevanciájának, érdekérvényesítő képességének folyamatos csökkenését vonja maga után. A népesedés kérdésköre mégsem kapja meg a szükséges figyelmet az uniós gondolkodásban. Magyarország, ahogy 2011-ben, első elnöksége idején, úgy 2024-ben is az európai gyermekek születésének ösztönzését helyezi a középpontba. Ez a célkitűzés egybevág az európai lakosság véleményével, akik számára a család kiemelt jelentőségű, igényelnék annak támogatását, valamint a népességfogyást a családok megerősítésével és nem a migráció ösztönzésével kezelnék.

Az Európai Unió Tanácsa első magyar elnökségének (2011) családpolitikai vonatkozásai

Magyarország első uniós elnökségének családpolitikai fókuszába a munka és a családi élet összeegyeztetésének lehetséges demográfiai hatásait helyezte.¹ A kérdéskör kiemelt fontosságára tekintettel az elnökség ideje alatt egy egész hetes rendezvénysorozatot szentelt a témakörnek, így 2011. március 28. és április 2. között Budapesten rendezte meg az „Európa a családokért, a családok Európáért” mottójú népesedési és családpolitikai hetet.

A tematikus hét keretében a lakoságnak szóló rendezvények mellett a tudományos élet, a politikai és civil szervezetek uniós képviselői nemzetközi konferenciákon és az európai családpolitikai miniszterek informális találkozóján vitatták meg a családpolitika aktuális kérdéseit és az egyes tagállamok, családszervezetek jó gyakorlatait. Az eseménysorozat zárásaként „Családünnepe Európával” címmel fesztiválra került sor, amely színes gyermek- és kulturális programokkal várta a családokat.

A demográfiai és családpolitikai felelős miniszterek informális ülését Orbán Viktor miniszterelnök nyitotta meg Gödöllőn, aki beszédében kiemelte: „A gyermekek megsokszorozzák a szülők erejét, a család erejét, és a gyermekek nemzedéke pedig megsokszorozza egy nemzet, egy ország és egy egész civilizáció erejét.”² 2011. április 1-jén

¹ A magyar EU-elnökség prioritásai 2011.

² ORBÁN 2011.

került sor az elnökségi trió tagállamai és Lengyelország családpolitikai miniszterei politikai nyilatkozatának aláírására *A munka és a családi élet összeegyeztetésének hatásai a demográfiai folyamatokra* címmel.³ 2011. júniusi ülésén a Foglalkoztatási, Szociális, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács (EPSCO) elfogadta *A munka és a családi élet összeegyeztetésének hatásai a demográfiai folyamatokra* című tanácsi következtetést, amelyben üdvözölte a gödöllői tanácskozást, megerősítette a demográfiai kihívások elleni fellépés szükségességét a munka és a családi élet összehangolásának javításával, hiszen ennek hiánya megakadályozza, hogy az európai családokba megszülessenek a tervezett gyermekek.⁴

Miközben az EU fontos alapelve, hogy a családpolitika kialakítása tagállami hatáskörbe tartozik, a tematikus hét nagy eredményének tekinthető, hogy egyetértés alakult ki arról, hogy uniós szinten is fokozott figyelmet kell szentelni a népesedés és a családok ügyének, hiszen ahhoz, hogy fenntartsuk az Európai Unió versenyképességét és megőrizzük gazdasági és szociális rendszerét, a szemléletváltás a demográfiai és családpolitikai kérdések tekintetében elengedhetetlen. A magyar elnökség kérésére kiadott feltáró véleményében az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság szintén erre a megállapításra jutott, javaslataival pedig felhívta a figyelmet a családalapítást támogató gyakorlatok cseréjének fontosságára az európai tagállamok között.⁵ A kedvező folyamatot erősítendő, a magyar elnökség javasolta, hogy az Európai Unió 2014-et nyilvánítsa a családok európai évének.

Annak ellenére, hogy az első magyar elnökség óta eltelt több mint egy évtizedben az Európai Unió demográfiai helyzete tovább romlott, ráadásul 2015-től az eddigi legnagyobb migrációs krízissel szembesülnek tagállamai, a népesedés, Európa fennmaradásának kérdése nem kapott megfelelő hangsúlyt az uniós intézmények napirendjén. Bár európai uniós kezdeményezésre 2006-tól kezdve négy alkalommal került sor az Európai Demográfiai Fórumra, 2013 óta egyszer sem szervezte meg az eseményt az Európai Bizottság. 2014-ben az európai családszervezetek ajánlása és széles körű társadalmi és politikai támogatás ellenére sem a családi élet és a munka összeegyeztetése lett az európai év témaköre. Ugyanakkor Dubravka Šuica demokráciáért és demográfiáért felelős bizottsági alelnökké való kinevezését a megfelelő irányba tett első lépésként értékelhetjük.

Miközben az európai szinten nem tekintették prioritásnak a családok és a népesedés ügyét, Magyarország, illetve Közép-Európa a családbarátság, a családok ügyének zászlóvivőjévé és elsődleges szószólójává vált. A családbarát kormányzat deklarált célja a családokért tenni akaró szereplők összefogása, egy családpárti nemzetközi szövetség kialakítása. Immár négy alkalommal rendezte meg hazánk a Budapesti Demográfiai Csúcsot. Az eseményen a legmagasabb szinten tesznek hitet állam- és kormányfők, egyházi és civil szervezeti vezetők, szakminiszterek, kutatók, egyetemi tanárok, a gazdasági élet szereplői, valamint újságírók a családok ügye mellett. Ez a magas szintű eseménysorozat

³ Európai Unió Tanácsa 2011b.

⁴ Európai Unió Tanácsa 2011a.

⁵ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A családpolitika szerepe a demográfiai változás folyamatában: a tagállamok legjobb gyakorlatainak megosztása (feltáró vélemény).

jól mutatja, hogy nem vagyunk egyedül, megismerhetjük egymás gondolatait, tanulhatunk a legjobb gyakorlatokból, segíthetünk a kihívások orvoslásában, illetve megoszthatjuk egymással a tapasztalatainkat, eredményeinket. A 2024. júliustól december végéig tartó második magyar elnökségnek így egyik kiemelt prioritása lehet az Európai Unió népesedési helyzetének javítása az európai családok megerősítése és az általuk tervezett gyermekek megszületésének elősegítése által.

Helyzetkép

Jelenleg a demográfiai tél korszakát éli Európa, egyetlen uniós tagállamban sem születik a népesség megtartásához elégséges számú gyermek. A születések száma egyre csökken: 2021-ben összesen 4 millió 66 ezer élve születést regisztráltak az Európai Unióban,⁶ ami majdnem 9 százalékkal, 392 ezerrel kevesebb, mint 2011-ben. Európa esetében az „öreg kontinens” jelző ma már inkább arra az idősödő földrészre utal, ahol egyre kevesebb gyermek születik. A világ összlakosságán belül folyamatosan csökken az európaiak aránya, 1960-ban a világ lakosainak 20 százaléka volt európai, mára már csak alig 10 százalék, míg 2070-re várhatóan mindösszesen 6 százalék lesz ez az arány.⁷ Ezzel párhuzamosan, míg 2004-ben a világ GDP-jének még 31 százaléka, 2021-ben már csak 17,7 százaléka származott az EU-ból.⁸

Mivel a lakosság csökkenése együtt jár a gazdasági teljesítmény jelentős csökkenésével, az EU folyamatosan teret veszít az egyre éleledő globális versenyben. Becslések szerint 2050-re a világ hét legnagyobb gazdasága közül hat lesz fejlődő állam, Kína és India vezetésével. Németország a 9. helyre, az Egyesült Királyság a 10. helyre csúszik vissza. A G7-tag Franciaország és Olaszország kiesik az első 10, illetve 20 legerősebb gazdaság közül.⁹

Láthatjuk, hogy az öfenntartás mellett gazdasági szükségszerűség is lenne az európai gyermekek születésének elősegítése. A jól képzett munkaerő már rövid távon is megmutatkozó hiánya mellett, középtávon fokozottan felmerül az egyes országok társadalombiztosítási és egészségügyi rendszereinek fenntarthatósága is. Az Eurostat népesedési adatai szerint 1960-ban még átlagosan három fiatal (0–14 éves) jutott minden idős (65 éves vagy annál idősebb) személyre, addig az előrejelzések szerint 2060-ban már minden fiatalra jut majd két idős.¹⁰ Ezért az egyes országok demográfiai helyzetén messze túlmutató jelentősége van a népesedési folyamatoknak, kiemelten a születési számok alakulásának. Az idősödő Európának tehát nagyobb szüksége lenne arra, hogy több európai gyermek szülessen, hiszen már középtávon is jelentős kihívást okoz az inaktív idősekről történő gondoskodás. Az idősök generációja eközben több évtizedes becsületes munka után

⁶ Live births and crude birth rate [é. n].

⁷ Európai Bizottság 2020.

⁸ Világbank [é. n.].

⁹ PwC 2021.

¹⁰ Population projections [é. n.].

joggal várja azt, hogy elismeréssel és megbecsüléssel tekintsen rájuk a társadalom, ne fenntarthatósági problémaként.

A legtöbb fejlett gazdaság jelentős munkaerőhiánnyal küzd, különösen igaz ez a magas szintű tudást igénylő munkakörök esetében. Az európai fősodor döntéshozói mégsem említik az európai gyermekek születésének támogatását a megoldások között. Ehelyett a migrációt helyezik előtérbe, illetve mivel az a legkritikább esetben oldja meg a „high-tech” gazdaságaik képzett munkaerő iránti igényét, fokozottan érvényesül a 2004 óta csatlakozott tagállamokból az „agyelszívás”, amely jelentősen gyengítheti a küldő ország gazdasági lehetőségeit.¹¹

A termékenység és a migráció kapcsolata

A 2010 és 2020 közötti évtized európai uniós adatai azt mutatják, hogy azokban az országokban nőtt tartósan a gyermekvállalási kedv, amelyek nem a migráció elősegítésével, hanem a saját gyermekek megszületésének támogatásával, a családok megerősítésével kívánták mérsékelni a népességfogyást. Az EU-tagállamok átlagában 2,5 százalékkal csökkent a termékenységi ráta.¹² Magyarországon azonban a legnagyobb mértékben, negyedével nőtt a vonatkozó adat. Talán jobban kifejezi ennek a pozitív változásnak a jelentőségét az, hogy ezáltal 150 ezerrel több magyar kisgyermek született az előző évtizedben hazánkban ahhoz képest, mint ha maradt volna a 2010-es szinten a gyermekvállalási hajlandóság. Az előző 10 évben 19 tagállamban csökkent, 8 tagállamban nőtt a termékenység, a liberális migrációs politikát követő tagállamok közül mindössze Németországban volt érdemi a növekedés, miközben a migrációt elutasító, a saját családok boldogulását segítő tagállamok esetében hazánk mellett a visegrádi partnereink közül Csehországban és Szlovákiában, valamint Lettországban és Romániában is érdemi emelkedés figyelhető meg. Ezzel ellentétben olyan elsődleges migrációs célországok, mint Franciaország, Svédország, Belgium vagy Hollandia esetében is jelentősen csökkent a gyermekvállalási kedv.¹³

A migrációs beáramlás Európa társadalmi szövetére gyakorolt hatását is érdemes megvizsgálnunk. Demény Pál, Szent István-renddel kitüntetett magyar demográfus – aki karrierje jelentős részét az Egyesült Államokban töltötte – nem ért egyet azzal, hogy tömeges bevándorlással meg lehetne oldani Európa demográfiai problémáit: „A tömeges bevándorlás, mint megoldás illúzió – ideiglenes orvosság, amely nagyobb problémákat hagy maga után. Ráadásul és legfőképpen, Európa számára egy ilyen megoldásra hagyatkozás – a belföldi születések bevándorlókkal való helyettesítése – folyamatos mentségül szolgál arra, hogy ne nézzen szembe a termékenységdeficit problémájával.”¹⁴

¹¹ FÜRÉSZ–MOLNÁR 2020.

¹² Total fertility rate [é. n.].

¹³ Total fertility rate [é. n.].

¹⁴ DEMÉNY 2016: 366.

Az Európai Unió egészében a születések mindössze 5 százaléka volt más tagállamból származókhöz köthető. Az EU-n kívülről érkezők esetében azonban már jóval magasabb, 16 százalék ez az arány, hozzávetőlegesen minden hatodik újszülött külföldi, Európán kívüli migráns hátterű. A 14 „rég” tagállam esetében ez az arány 20 százalék, a 13 új tag esetében viszont csupán 3 százalék.¹⁵

Az Eurostat adatai alapján 2019-ben a legmagasabb, mintegy egyharmados az unión kívüli származásúak aránya – ha a 66 százalékos kiugró értékkel rendelkező Luxemburgot nem vesszük figyelembe – Cipruson (38 százalék), Ausztriában (34 százalék), Belgiumban (33 százalék), Svédországban (31 százalék), Máltán (30 százalék) és Németországban (30 százalék),¹⁶ vagyis a nagyobb népességű tagállamok is érintettek ebből a szempontból. Némileg alacsonyabb, azonban még mindig mintegy egynegyedes a külföldi anyák aránya Spanyolországban (28 százalék), Írországban (26 százalék), Franciaországban (25 százalék) és Olaszországban (23 százalék). Emellett minden ötödik újszülött származik külföldön született anyától Hollandiában (21 százalék), Görögországban (21 százalék), Dániában (21 százalék) és Portugáliában (20 százalék).¹⁷

Az újonnan csatlakozott tagállamoknál csak a 10 százalék körüli (a jugoszláv múltra visszavezethető) szlovén és horvát adat említésre méltó, az összes többi országnál 5 százalék alatti értékek mérhetők. A közép-kelet-európai országokban a születések elsöprő többsége, körülbelül 95-96 százaléka honos népességhez köthető, ezekre a tagállamokra ezért nem jellemző az etnikai, kulturális és vallási szempontból heterogén népesség, amely felé a nyugat egyre inkább halad.¹⁸

Száz 20–39 éves, az EU-n kívülről származó nőre a nyugat-európai „rég” tagállamokban másfélszer több élve születés jut, mint a honos népességből származókra. A vonatkozó adatok a 2004 után csatlakozó tagállamoknál csak minimálisan térnek el. Ha a 2019-es, az anya származása szerinti élveszületési arányokat a teljes termékenységi arányszámokra vonatkoztatjuk, egyértelművé válik, hogy Nyugat-Európában a teljes termékenységi arányszám értékei túlnyomórészt már nem a honos népességnek tudhatók be.¹⁹ Ezek az országok még a jelentős társadalmi átalakulást és feszültségeket okozó migráció „segítségével” sem tudják megőrizni a népesedési egyensúlyt és tompítani a népességfogyást, hiszen a nagyarányú migráció ellenére is csökkennek a termékenységi arányszámaik. A 2010-ben még 2-es értéket mutató Svédországban 2020-ra 1,67-re, Írországban 1,63-ra, Franciaországban 1,83-ra csökkent a termékenységi ráta.²⁰ Ehhez képest a nem a migrációra építő, hagyományosabb berendezkedésű visegrádi tagállamok esetében a gyermekvállalási kedvet mutató termékenységi ráta folyamatos emelkedése figyelhető meg.²¹

¹⁵ Highest share of children from foreign-born mothers in Luxembourg 2022.

¹⁶ Share of live births from foreign-born and native-born mothers, 2019 (%) [é. n.].

¹⁷ Share of live births from foreign-born and native-born mothers, 2019 (%) [é. n.].

¹⁸ Share of live births from foreign-born and native-born mothers, 2019 (%) [é. n.].

¹⁹ EU births: decline continues, but not from foreign-born women 2021.

²⁰ Total fertility rate [é. n.].

²¹ NOVÁK–FÜRÉSZ 2021.

Európai családok vagy migráció

A Századvég Politikai Iskola Alapítvány és a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) immár három éve vizsgálja az Európa Projekt keretében az európai polgárok családokkal kapcsolatos attitűdjeit. A reprezentatív vizsgálat a 27 uniós tagállam mellett az Egyesült Királyságot, Norvégiát és Svájcot öleli fel, ahol a kontinensünket érintő legjelentősebb közéleti kérdésekkel, így a családokkal, a demográfiával és a migrációval kapcsolatos véleményeket elemzi.²²

A kutatás keretében megkérdezték az európaiakat arról is, hogy mi a véleményük a migráció és a családok támogatása, illetve a demográfia kapcsolatáról. Arra a kérdésre, hogy „az Ön országa a belső erőforrásokra támaszkodjon és a helyi családokat támogassa a bevándorlás helyett?“, az európai válaszadók több mint kétharmada adott egyetértő választ mindhárom évben, miközben a bevándorlás támogatásával a válaszadók közel ötöde értett egyet 2020-ban és negyede 2021-ben és 2022-ben. A volt szocialista országok és a V4-ek értékei tíz, illetve nyolc százalékponttal voltak magasabbak, mint az amúgy is kétharmados uniós adat. A leginkább családpártiak a románok és a magyarok 88, illetve 87 százalékos eredménnyel. A bevándorlást leginkább a luxemburgiak (42 százalék) és a svédek (31 százalék) tartják jó megoldásnak. Kiemelendő, hogy a harminc vizsgált országból huszonkettőben kétharmados többséget kapott a helyi családok támogatása a bevándorlással szemben.

A kutatás kitért Európa demográfiai helyzetének kezelésére is. A válaszadókat „a népességcsökkenés problémáját nem bevándorlással, hanem a születendő gyermekek számának növelésével kell megoldani“ állításhoz fűződő véleményükről kérdezték. A születendő gyermekek számának növelésével egyetértők aránya minden vizsgált évben egy százalékpontot nöött, 2022-ben 59 százalék, ahogy a bevándorlást preferálók aránya is (27 százalék). A kérdés esetében mutatkozott a legmagasabbnak a választ nem adók aránya. Kiemelendő eredmény, hogy kétszer annyi európai orvosolná a népességcsökkenés problémáját a gyermekek születésének ösztönzésével, mint migrációval. A volt szocialista országok, illetve a V4-ek vonatkozó adatai ebben a kérdésben is 12, illetve 9 százalékponttal meghaladják az uniós átlagot. Miközben egyedül Írországból voltak többen a bevándorlást preferálók, a leginkább családbarátok a magyarok (87 százalék) és a litvánok (84 százalék) bizonyultak. A bevándorlást legnagyobb arányban az írek (39 százalék) és az egyesült királyságiak (38 százalék) támogatták. Megjegyzendő, hogy tizenöt országban kétharmados a születésösztönzés támogatása. Jól jelzi továbbá a kérdés átpolitizált voltát, hogy hét nyugat- és észak-európai országban is közel a válaszadók negyede nem nyilatkozott a kérdésben.

A reprezentatív, 30 000 polgár bevonásával végzett kutatás egyértelműen bizonyítja, hogy az európaiak – amennyiben elmondhatják véleményüket – jelentős többségben a családok támogatását, gyermekeik megszületésének segítségét várják a döntéshozóktól a migráció ösztönzése mint egyedüli üdvözítő megoldás helyett.

²² Századvég 2021.

Az EU-tagállamok közötti belső mobilitás

Az uniós országokba történő külső migrációs folyamatok mellett fontos kiemelni a tagállamok közötti belső mobilitás kérdéskörét is. A személyek szabad mozgása, a szabad belső mobilitás olyan alapjog, amely a négy uniós szabadság egyike. Az Európai Unió egyik legfontosabb vívmánya az egyenlő bánásmód biztosítása a mobil uniós polgárok, munkavállalók, diákok részére. Ez a megkülönböztetésmentesség kiterjed a mobil uniós polgároknak járó családi ellátásokra is, amelyeket a Szerződés és számos másodlagos uniós jogi szabály is garantál.²³ Fontos ugyanakkor, hogy az egyenlő bánásmód eszméjét és az ahhoz fűződő jogot az uniós elnökségünk során is napirenden tartsuk, hangsúlyozzuk, hiszen a közelmúltban szembesültünk olyan kezdeményezésekkel, amelyek ennek a jognak a csorbitására irányultak. Példaként említhető a családi ellátások indexálását célzó kezdeményezés, amely a brexitfolyamattal kezdődött, és később néhány nemzeti jogszabályban konkrétan testet is öltött.²⁴ Az indexálás lényege, hogy egy tagállam csökkenti az általa fizetendő családi ellátást, amennyiben a gyermekek egy olyan másik tagállamban élnek, amelyben az életszínvonal alacsonyabb.

Maga az indexálás éles ellenállásba ütközött, az Európai Unió Bírósága is elvi élel mondta ki, hogy az indexálás a gyermekek más tagállami lakóhelyének kritériumát veszi alapul a családi ellátások összegének meghatározása során, és ez nagyobb mértékben érinti a migráns munkavállalókat, ennél fogva állampolgárságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül.²⁵

Noha az indexálás a jog szintjén rendezést nyert, nem szabad megfelelkezni arról a több tízezer családról, amelynek az ellátását az indexálással egyik napról a másikra lecsökkentették, és amelyek így megtapasztalhatták, hogy gyermekeik nincsenek egyenlőként kezelve a másik tagállamban élő gyermekekkel. Tennünk kell azért, hogy megóvjuk az egyenlő bánásmódot, amelyet évtizedeken keresztül megingathatatlannak hittünk, majd hirtelen azzal szembesültünk, hogy azon éles rés keletkezett, és a gyakorlatban sok ezer, döntő többségükben közép-kelet-európai gyermeket érintett hátrányosan.

Az egyes kibocsátó tagállamok átfogó, családokat segítő intézkedései, javuló gazdasági helyzete, bérszínvonala, valamint a fogadó nyugat- és észak-európai országok közbiztonságát és társadalmi viszonyait negatívan befolyásoló folyamatai együttesen hozzájárultak ahhoz, hogy az elmúlt években egyre több mobil munkavállaló tért vissza Magyarországra és más közép-kelet-európai tagállamba, javítva ezzel a térség gazdasági lehetőségeit. A friss statisztikai adatok arról tanúskodnak, hogy 2020-ban négyezerrel többen tértek haza Magyarországra, mint ahányan külföldön vállaltak munkát, miközben a visszatérők között jelentős arányban vannak a családalapító fiatalok is, akik egy

²³ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 18. és 45. cikke; az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK rendelete (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról, 4. és 67. cikke; az Európai Parlament és a Tanács 492/2011/EU rendelete (2011. április 5.) a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról, 7. cikk.

²⁴ GELLÉRNÉ LUKÁCS 2019.

²⁵ C-328/20. sz. Európai Bizottság kontra Osztrák Köztársaság ügyben hozott ítélet, 103.

biztonságos, családbarát országban szeretnék felnevelni a gyermekeiket. Hasonló tendenciákat figyelhetünk meg a legtöbb közép-kelet-európai országban.²⁶

Több gyermek, zöldebb jövő

Kontinensünk európaiként történő megőrzéséhez elengedhetetlen, hogy megszülessenek az európaiak által vágyott, tervezett gyermekek. A kutatások azt mutatják, hogy az európai polgárok továbbra is átlagosan több mint két gyermeket szeretnének, így amennyiben sikerülne csökkenteni a termékenységi szakadékot Európában, a kontinens önerejéből is sokat tudna javítani demográfiai helyzetén.²⁷

Sok fiatal elbizonytalaníthatnak azonban azok a ma divatos vélemények, amelyek a gyermekvállalást, a nagycsaládos életformát teszik a klímaváltozásért felelőssé. Ezek hatására elállhatnak gyermekvállalási terveiktől, avagy kevesebb gyermeket vállalhatnak. Fontos leszögezünk, hogy környezetünk, az ökoszisztéma megóvása közös felelősségünk, ebben azonban a családosok élen járnak, hiszen ők a gyermekeiknek és unokáiknak szeretnék továbbadni az élhető bolygót. A családosok ökológiai lábnyoma jelentősen kisebb, mint a gyermekteleneké. A KINCS vonatkozó kutatásaiból egyértelműen kiderül, hogy a gyermekeit elsöprő többségük környezettudatosan neveli, illetve elutasítja, hogy az ökológiai válság okán nem érdemes gyermeket szülni a világra.²⁸

Összegzés

Megfogadva Demény Pál professzor sorait, miszerint „a bevándorláspolitikával bár időlegesen, rövid távon enyhíteni lehet a kormegoszlás-torzulást, de valószínűleg csak azon az áron, hogy gyökeresen átalakul a befogadó társadalom kulturális és etnikai összetétele”,²⁹ Európában teljesen új, ámde Magyarországon már bizonyított megközelítést javasolunk a második magyar uniós elnökség témaválasztásaként. A demográfiai problémák családok segítségével, és nem a migráció ösztönzésével való kezelése jól rezonálna az európai lakosság valós igényeivel, hiszen láttuk, hogy az európaiak kétharmada a családokat támogatná, a gyermekvállalást ösztönözné, nem a migrációt, ahogy azt a fősdor politikája az előző évtizedben tette. Közép-Kelet- és Dél-Európa polgárai számára egyaránt a legfontosabb érték a család, tizből több mint kilencen nyilatkoztak így.³⁰ Ideje lenne, hogy erről az európai szintén se feledkezzenek meg.

²⁶ GYENEY 2020.

²⁷ Századvég 2020, 2021, 2022; KINCS 2019: 10.

²⁸ KINCS 2020; 2021.

²⁹ DEMÉNY 2016: 219.

³⁰ KISS-KOZMA 2022.

Felhasznált irodalom

- A magyar EU-elnökség prioritásai (2011). *Kormány.hu*. Online: <https://2010-2014.kormany.hu/download/a/d1/10000/A%20magyar%20EU-eln%C3%B6ks%C3%A9g%20priorit%C3%AIsai.pdf>
- DEMÉNY Pál (2016): *Népességpolitika a közjó szolgálatában*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet. Online: http://demografia.hu/hu/letoltes/kiadvanyok/Demografus-konyvtar/Tartalom_Demografus_Konyvtar_4.pdf
- Európai Bizottság (2020): *European Commission Report on the Impact of Demographic Change*. Online: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/demography_report_2020_n.pdf
- Európai Unió Tanácsa (2011a): *Council Conclusions Reconciliation of Work and Family Life in the Context of Demographic Change. 3099th Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Council Meeting*. Luxembourg, 2011. június 17. Online: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/122875.pdf
- Európai Unió Tanácsa (2011b): *Declaration by the Trio Presidency (Spain, Belgium, Hungary) and Poland on the Impact of Reconciliation of Work and Family Life on Demography Dynamics*. Gödöllő, 2011. április 1. Online: [trio_pl_declaration_on_reconciliation.pdf](http://www.womenlobby.org/trio_pl_declaration_on_reconciliation.pdf) (womenlobby.org)
- FÜRÉSZ Tünde – MOLNÁR Balázs (2020): A családbarát Magyarország építésének első éve az Európai Unióban. *Kapocs*, 3(3–4), 3–11. Online: http://epa.oszk.hu/02900/02943/00085/pdf/EPA02943_kapocs_2020_3-4_003-011.pdf
- GELLÉRNÉ Lukács Éva (2019): A családi ellátások indexálása az Európai Unióban. In RAFFAI Katalin – SZABÓ Sarolta (szerk.): *Honeste benefacere pro scientia: Ünnepi kötet Burián László 65. születésnapja alkalmából*. Budapest: Pázmány Press, 179–193.
- GYÉNEY Laura (2020): Mobilitási trendek Európában, különös tekintettel Magyarország helyzetére. In SMUK Péter (szerk.): *Társadalmi fenntarthatóság*. Budapest: Ludovika, 1074–1184.
- KINCS (2019): *Intergenerációs kutatás a reprodukciós kort meghaladott idősebb generáció és a reprodukciós korban lévő fiatalok körében*. Online: www.koppmariaintezet.hu/docs/Intergeneracios_kutatasi_jelentes_infografikaval.pdf
- KINCS (2020): *Gyorselemzés a „Családok és a környezetvédelem” című kutatás eredményeiről*. Online: www.koppmariaintezet.hu/docs/Gyorselemzes_a_Csaladok_es_a_kornyezetvedelem_kutatas_eredmenyeirol_KINCS.pdf
- KINCS (2021): *Az európai és hazai nagycsaládok környezetvédelmi attitűdje*. Online: www.koppmariaintezet.hu/docs/Nagycsaladosok_kornyezetvedelmi_attitudje_2021.06.21.pdf
- KISS-KOZMA Georgina (2022): *Ostromlott értékeink – Values Under Siege 2022*. Budapest: Ifjúságkutató Intézet – Mathias Corvinus Collegium. Online: https://ifjusagkutato.intezet.hu/documents/ostromlott_ertekeink_2022_mcc_ifjusagkutato_intezet.pdf
- ORBÁN Viktor (2011): *A családot és szabadságot pártoló politikák nem zárják ki egymást*. Online: <https://2010-2014.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/miniszterelnok/beszedekek-publikaciok-interjuk/a-csaladot-es-a-szabadsagot-partolo-politikak-nem-zarjak-ki-egymast>
- NOVÁK Katalin – FÜRÉSZ Tünde: *Családbarát évtized 2010–2020*. Budapest: KINCS.
- PwC (2021): *The World in 2050. The Long View: How Will the Global Economic Order Change by 2050?* Online: www.pwc.com/gx/en/research-insights/economy/the-world-in-2050.html
- Századvég (2020, 2021, 2022): *Európa Projekt*. Online: <https://szazadvég.hu/hu/europa-projekt>
- Századvég (2021): *A család intézményének fontossága Európa-szerte kétségszűdhatalan*. Online: <https://szazadvég.hu/hu/2021/12/23/a-csalad-intezmenyenek-fontossaga-europa-szerte-ketszegbevonhatatlan~n2216>

Világbank [é. n.]: *GDP (current US\$) – European Union, World*. Online: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2021&locations=EU-1W&start=1960&view=chart>

Felhasznált jogforrások és statisztikai adatok

Az Európai Parlament és a Tanács 492/2011/EU rendelete (2011. április 5.) a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R0492&from=FR>

Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=FI>

Az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK rendelete (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról. Online: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004R0883:20100501:hu:PDF>

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A családpolitika szerepe a demográfiai változás folyamatában: a tagállamok legjobb gyakorlatainak megosztása (feltáró vélemény). Online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2011.218.01.0007.01.HUN&toc=OJ%3AC%3A2011%3A218%3AFULL

A Bíróság C-328/20. sz. Európai Bizottság kontra Osztrák Köztársaság ügyben 2022. június 16-án hozott ítélete. Online: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.ssf?text=&docid=260986&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1100>

EU births: Decline Continues, But Not from Foreign-born Women (2021). *Eurostat*, 2021. március 23. Online: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210323-2>

Highest Share of Children from Foreign-born Mothers in Luxembourg (2022). *Eurostat*, 2022. április. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics#Highest_share_of_children_from_foreign-born_mothers_in_Luxembourg

Live Births and Crude Birth Rate [é. n.]. *Eurostat*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TPS00204/default/table?lang=en&category=demo.demo_ind

Population Projections [é. n.]. *Eurostat*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Population_projections

Share of Live Births from Foreign-born and Native-born Mothers, 2019 (%) [é. n.]. *Eurostat*. Online: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Fig7_Share_of_live_births_from_foreign-born_and_native-born_mothers,_2019_\(%25\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Fig7_Share_of_live_births_from_foreign-born_and_native-born_mothers,_2019_(%25).png)

Total Fertility Rate [é. n.]. *Eurostat*. Online: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00199/default/table?lang=en>